

УДК 811.161.2'373.231:82-17.09'06

DOI <https://doi.org/110.32999/ksu2663-2691/2021-87-5>

ФУНКЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ АНТРОПОНІМІВ ЗБІРКИ М. БІЛОКОПИТОВА «А ВІЧНИЙ ЧАС НЕПОСПІХОМ ТЕЧЕ...»

Ткаченко Настасія Вікторівна,
аспірантка кафедри української мови
Запорізького національного університету
nastyi14@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6492-9167

Мета. Метою розвідки є аналіз функційного навантаження літературно-художніх антропонімів сатирично-гумористичних творів М. Білокопитова (на матеріалі збірки «А Вічний Час неспіхом тече...»).

Методи. У роботі використані метод цілеспрямованої вибірки (збирання фактичного матеріалу для аналізу), описовий (аналіз зібраного матеріалу), метод систематизації та класифікації (поділ антропонімів на групи), статистичний (виявлення кількісних співвідношень власних імен у творах), а також застосовано контекстуальний аналіз для встановлення функціональної специфіки антропонімів.

Результати. У статті досліджено функційне навантаження антропонімів в сатирично-гумористичних творах М. Білокопитова. Визначено авторські особливості вживання антропонімів, їх варіативність, частотність та функціональне навантаження. Сатирично-гумористичні власні імена класифіковано відповідно до їх функцій, тому було виділено стилістично-нейтральні та стилістично-марковані літературно-художні антропоніми. Зазначено, що стилістично-нейтральні антропоніми представлені такими групами: власні імена, що відповідають зображуваній епосі; імена та прізвища; імена та по батькові; прізвища + імена + імена по батькові; власні імена відомих реальних людей. Серед стилістично-маркованих антропонімів виділено оцінювально-характеризувальні та прецедентні власні імена. Антропоніми у сатирично-гумористичних творах М. Білокопитова дібрані досить майстерно, адже для цього потрібна неабияка індивідуально-авторська винахідливість. Варто звернути увагу на власні імена у спадщині письменника, що запозичені автором із реального антропонімікону. Такі антропоніми називають конкретних людей з оточення письменника, його особистих знайомих та друзів.

Висновки. Отже, невичерпним джерелом комічного в сатирично-гумористичних текстах М. Білокопитова є саме літературно-художні антропоніми. Більшість імен персонажів експресивні і використовуються автором як оцінювально-характеризувальні. Вони допомагають схарактеризувати героя, вказують на його особливі риси.

Ключові слова: емоційне забарвлення, літературно-художні антропоніми, прагматичний потенціал, сатирично-гумористичні твори, функціональне навантаження.

FUNCTIONS OF ANTHROPNYMS IN THE COLLECTION OF MYKOLA BILOKOPYTOV «AND ETERNAL TIME PASSES SLOWLY...»

Tkachenko Nastasiia Victorivna,
PhD student of the Department of Ukrainian
Zaporizhzhya National University
nastyi14@ukr.net
orcid.org/0000-0001-6492-9167

Purpose. The purpose of the research is to analyze the functions of stylistically marked artistic anthroponyms in the satirical and funny works written by M. Bilokopytov (on the material of the collection “And Eternal Time passes slowly...”).

Methods. The method of purposeful sampling (collection of actual material for analysis), descriptive (analysis of collected material), method of systematization and classification (division of anthroponyms into groups), statistical (detection of quantitative ratios of proper names in works), and contextual analysis were used to establish functional specificity of anthroponyms.

Results. The article examines the pragmatics of anthroponyms in the satirical and funny works written by M. Bilokopytov. We studied the author's peculiar way to use anthroponyms, their variability, frequency, and functions. Both satirical and funny proper names are classified according to their functions, so we were able to distinguish stylistically neutral anthroponyms from stylistically marked artistic ones. The stylistically neutral anthroponyms are represented by the following groups: proper names related to the depicted epoch; first and last names; first names and patronymics; fist name, patronymic and last name; proper names of famous real people. Among the stylistically marked artistic anthroponyms, we can distinguish evaluative-characteristic names and precedent proper ones. We admit that M. Bilokopytov selected quite skillfully anthroponyms in his satirical and funny works showing his sound individual and authorial ingenuity. It is worth paying attention to the proper names in the author's scope, to be borrowed from the real anthroponymicon. Such anthroponyms refer to specific people around the writer, his personal acquaintances and friends.

Conclusions. Thus, the inexhaustible source of the comic in the satirical and funny works written by M. Bilokopytov are precisely the stylistically marked artistic anthroponyms. Most of the names of the characters are expressive and are used by the author as evaluative-characteristic names. They help to characterize the hero, point out his special features.

Key words: emotional coloring, stylistically marked artistic anthroponyms, pragmatic potential, satirical and funny works, function.

1. Вступ

У сатирично-гумористичному тексті важливу ідейно-концептуальну роль відіграє власна назва, за допомогою якої реалізується творчий задум письменника. Власній назві властивий значний семантично-стилістичний

потенціал, актуалізація якого визначається відповідним художнім дискурсом і контекстом. На сьогодні найактивніше антропоніми та їх різновиди досліджували Л. Белей, А. Вегеш, Г. Лукаш, В. Калінкін, Л. Колоколова, В. Лучик, Т. Ковалевська, М. Мельник та О. Усова.

Зокрема, власні імена у сатирично-гумористичних текстах стали предметом дослідження А. Вегеш, О. Горбач, Л. Кричун, О. Лавер, Н. Малюги та А. Попович. Цікавою та ґрунтовною є дисертація О. Горбач «Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця ХХ – початку ХХІ століття», у якій вперше комплексно досліджено різні класи онімних одиниць українських прозових сатирично-гумористичних текстів

та з’ясовано специфіку вживання власних назв (Горбач, 2017).

Ще однією розвідкою з антропонімії є праця А. Вегеш «Народний гумор у літературно-художніх антропонімах сатиричних творів Михайла Трайсти». Дослідниця дійшла висновку, що особливості творення та семантичне наповнення літературно-художніх антропонімів творів М. Трайсти не лише виражають текстову та підтекстову інформацію, а й розкривають позицію самого письменника, указують на індивідуальні особливості його художнього мислення (Вегеш, 2019: 352).

Не менш важливою при дослідженні сатирично-гумористичних творів є стаття Н. Малюги «Актуалізація генетичної словотвірної структури літературно-художнього імені (на матеріалі сатиричного роману Олега Черногуза «Претенденти на папаху»)), в якій проаналізовані словотвірні стилістичні засоби, що сприяють створенню сатиричного ефекту (Малюга, 2016).

На особливу увагу заслугове творчість Миколи Григоровича Білокопитова – поета, лауреата багатьох літературних премій, конкурсів, члена Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України. Творчий доробок М. Білокопитова досліджений на рівні поодиноких розвідок, а в ономастичному плані взагалі не вивчався.

Матеріалом для дослідження є збірка вибраних творів М. Білокопитова «А Вічний Час неспіхом тече...», до якої увійшли ліричні вірші, байки, гуморески, пародії, афоризми, прозові етюди та бувальщини. Автор зазначає, що ця книга є своєрідним підсумком його життя за останні сорок років (Білокопитов, 2018: 4). Актуальність дослідження визначається необхідністю аналізу антропонімів як засобу творення сатирично-гумористичного ефекту на матеріалі збірки М. Білокопитова «А Вічний Час неспіхом тече...».

Мета розвідки – проаналізувати функційне навантаження літературно-художніх антропонімів сатирично-гумористичних творів М. Білокопитова (на матеріалі збірки «А Вічний Час неспіхом тече...»). Завдання дослідження – з’ясувати специфіку прагматики онімів та їх функційне навантаження.

У роботі використані метод цілеспрямованої вибірки (збирання фактичного матеріалу для аналізу), описовий (аналіз зібраного матеріалу), метод систематизації та класифікації (поділ антропонімів на групи), статистичний (виявлення кількісних співвідношень власних імен у творах), а також застосовано контекстуальний аналіз для встановлення функціональної специфіки антропонімів.

2. Теоретичне обґрунтування проблеми

Сьогодні існує багато класифікацій онімів, але найчастіше за основу дослідники беруть функціонально-стилістичне навантаження власних назв. Наприклад, В. Михайлов основною вважає характеристичну функцію літературно-художніх онімів, тому й поділив власні назви на імена, які виконують функцію семантичної характеристики; ті, що виконують загальноекспресивну функцію; імена, які переважно виконують функцію вказівки на соціальну, національну приналежність; реальні історичні імена персонажів художнього твору, які не створює письменник (Михайлов, 1956: 12). Класифікацію літературно-художніх антропонімів, в основі якої стилістичний аспект, здійснив Л. Белей, поділивши їх на чотири групи: нейтральні, характеристичні, дійктичні, ідеологічні (Белей, 2002: 8–10).

Одна із сучасних дослідниць М. Доценко за основу бере класифікацію Ч. Косиля та виокремлює дещо інші функції власних імен у художньому тексті: характеризувальну, інформативну, алюзивну, локалізувальну та символічну (Доценко, 2018: 50).

О. Кузьмич стверджує, що активну роль у створенні комічного ефекту відіграють імена, прізвища та прізвиська людей. Вони можуть ставати виразниками комічного, якщо характеризують людину за специфікою мовлення, поведінки, психічними властивостями, моральними якостями, родом діяльності, надмірністю чи недостатністю вияву, зовнішнім виглядом, вадами, походженням від різних назв (Кузьмич, 2015: 123).

Варто погодитись із думкою Л. Кричун, яка стверджує, що робота письменника над антропонімним матеріалом передбачає добір власних назв із реального антропонімікону або створення нових онімів на основі наявних у мові моделей і суспільних традицій. Антропонімна лексика створює історичне, культурне, побутове тло текстових ситуацій (Кричун, 1998: 3).

Власні імена в художньому творі на позначення головних героїв стають тематичним словом. Завдяки своїй невіддільності від дійової особи ім’я сприймається в асоціативному комплексі з нею, отримує право не лише вказувати на позначуваний об’єкт, але й слугувати його характерологічним представником (Мороз, 2015: 168).

Оскільки письменники ретельно вибирають імена своїх героїв, визначивши заздалегідь їх соціальний статус, сімейний стан, національність, вік, риси характеру, зовнішність, ставлення автора, літературно-художні антропоніми у сатирично-гумористичних текстах стають потужним виразовим чинником. Тому найчастіше імена персонажів виконують характеристичну функцію, адже вони не просто називають героя, а за допомогою своєї структури та нашарувань значень уводять персонажа в соціальне середовище художнього тексту. Зазначимо, що використання певних форм антропонімів різними персонажами стосовно однієї людини характеризує їх соціальний зв’язок та роль.

Стилістичне забарвлення імені – обов'язковий складник його мовленнєвої інформації. На відміну від енциклопедичної інформації, яка свідчить про денотат власного імені, мовна інформація встановлює зв'язок імені з його носієм, соціальне поле денотата та його імені виявляє ставлення автора до названого (Селіверстова, 2003: 15).

3. Стилістично-нейтральні антропоніми

Антропонімікон аналізованих творів з функційно-стилістичного аспекту є не однорідним. Зокрема, виділяємо стилістично-нейтральні літературно-художні антропоніми, а саме:

1) власні імена, що відповідають зображуваній епосі: *Другокласничок Назар* – / Унікальний має дар (Білокопитов, 2018: 37); *Що робити з цим не зна / Аж ось до гурту йде Степан, / Це той, кому красуню Нелю* (Білокопитов, 2018: 48); *В телевізора по вуха, як свиня в корито, / Упихається щоденно телеман Микита* (Білокопитов, 2018: 50); *Тут Микиту за піжаму смикнула дружина* (Білокопитов, 2018: 50); *Так ото ж згадав Микита дідову методу* (Білокопитов, 2018: 51); *Нащо йому та помада і якийсь Микола* (Білокопитов, 2018: 51); *Ларису, Ніну, Валю, Раю, / Людмилу, Віру, двох Марусь... / А на Світлані одружусь* (Білокопитов, 2018: 52); *Стояв на своєму Кіндрат* (Білокопитов, 2018: 104); *У небо нічне задивився Кузьма* (Білокопитов, 2018: 104);

2) імена та прізвища: *Принаймні, в цьому глибоко вневнений загальновійськовий капітан Михайло Редька, який з цього приводу мав публічну дискусію зі своєю дружиною Наталкою* (Білокопитов, 2018: 269); *Хтось вірив Юхимові, а хтось – ні, аж поки ветеринар Митя Забужко не завдав собі труда почитати, що ж написано в довідці* (Білокопитов, 2018: 240); *А та продовжує обурюватися, не називаючи при цьому конкретної причини, але постійно згадуючи ім'я Бені Гіршвельда* (Білокопитов, 2018: 263); *Між іншим, хто такий цей Беня Гіршвельд?* (Білокопитов, 2018: 263);

3) імена та по батькові: *І тільки Федора Савелівна без розуміння поставилася до благих намірів партії й уряду* (Білокопитов, 2018: 171); *Галина Миколаївна – так звали сільського секретаря – була жінкою вже в літах* (Білокопитов, 2018: 195); *Галина Миколаївна минулого року пішла на пенсію* (Білокопитов, 2018: 198); *Довідку зі справжнім діагнозом Юхим Панасович того ж дня, не без скандалу, таки одержав* (Білокопитов, 2018: 240); *Ну я вам так скажу, Ніно Миколаївно!* (Білокопитов, 2018: 268);

4) прізвища + імена + імена по батькові: *Того серпневого ранку під кабінетом хірурга Володимира Олександровича Островського зібралося чимало людей* (Білокопитов, 2018: 242); *Доктор медичних наук Ігор Васильович Кочін повідав про таке* (Білокопитов, 2018: 237); *Вчителька Марина Дмитрівна Подольнець розповіла про таке* (Білокопитов, 2018: 266); *Ніна Миколаївна Василенко, вчителька початкових класів сільської школи, замучилася з учнем – Петриком* (Білокопитов, 2018: 267);

5) власні імена відомих реальних людей, міфологічних героїв, історичних постатей, що формують відповідне історико-культурне тло і не є складовими художніх засобів: *Мені відразу згадалася історія з сином Дедала Ікаром з давньогрецької міфології* (Білокопитов, 2018: 254); *Крила були виготовлені, але Ікар не долетів до місця призначення* (Білокопитов, 2018: 254); *Тієї битви, де московський цар Петро I переміг шведського короля Карла XII й поховав надії українців на самовизначення* (Білокопитов, 2018: 262); *Місцева влада негласно розпорядилася вилучити з обігу десятигривневі купюри... бо на них зображено гетьмана Мазепу, який і воював на боці Карла XII проти іноземних зайд* (Білокопитов, 2018: 262).

Варто відзначити, що стилістично-нейтральні літературні антропоніми функціонують як засіб типізації й національної належності героїв твору. Проте І. Мариненко зазначає, що письменники використовують реальні власні імена, примушуючи їх комічно звучати в майстерно створеному контексті (Мариненко, 2007: 324). Водночас літературно-художні антропоніми, які виконують номінативну функцію, в сатирично-гумористичних творах можуть бути емоційно-експресивними в окресленому автором контексті.

4. Стилістично-марковані антропоніми

Стилістично-марковані літературно-художні антропоніми відповідно до класифікації О. Горбач поділяємо на такі групи: оцінювально-характеризувальні, алюзійні та прецедентні власні імена (Горбач, 2017: 4). Проте варто зазначити, що в творах М. Білокопитова були зафіксовані антропоніми двох груп:

1) сатирично-гумористичні оцінювально-характеризувальні власні імена (негативнооцінювальні): *Лишахвайка* (Білокопитов, 2018: 171), *Кузькін* (Білокопитов, 2018: 242), *Сидора Петрович Манюня...* (Білокопитов, 2018: 168), *Віслюк* (Білокопитов, 2018: 67), *Лиска* (Білокопитов, 2018: 77), *Льонька Забіяка* (Білокопитов, 2018: 159), *Петро Прищеп* (Білокопитов, 2018: 189), *Іван Дилда* (Білокопитов, 2018: 194), *Митя Кендюх* (Білокопитов, 2018: 145), *Віктор Володимирович Гиря* (Білокопитов, 2018: 266);

2) сатирично-гумористичні прецедентні власні імена: *Фрейд* (Білокопитов, 2018: 23), *Леннон* (Білокопитов, 2018: 35), *Глібов Л.І.* (Білокопитов, 2018: 67), *Драч* (Білокопитов, 2018: 84), *Нестор* (Білокопитов, 2018: 31), *Еней* (Білокопитов, 2018: 52).

Провідне місце в онімному просторі сатирично-гумористичних текстів належить стилістично-маркованим літературно-художнім антропонімам. Вони яскраво характеризують головних та другорядних персонажів, дають можливість скласти уявлення про них, передають риси характеру, вдачі, змальовують деталі портрету (Горбач, 2017: 11).

Оцінювально-характеризувальні антропоніми виникають внаслідок наявності асоціацій із колишнім апелятивним значенням назви, семантика таких апелятивів є досить прозорою. За допомогою саме таких антропонімів письменники подають зовнішню та внутрішню характеристики персонажів. Велика кількість імен та прізвищ героїв сатирично-гумористичних текстів М. Білокопитова виконує оцінювально-характеризувальну функцію.

Імена та прізвища героїв мають семантичну мотивацію, і для глибшого розуміння автор вміло вводить у текст характеристику кожного антропоніма: *Баба Лишахвайка, як її звали по вуличному, не піддавалася на умовляння*

й не боялася погроз (Білокопитов, 2018: 171); Очевидно, в автоколоні з'явився дуже затребуваний працівник на прізвище **Кузькін** (Білокопитов, 2018: 242); Він уперто й беззусібно наступав на цього двометрового здорваня, колишнього боксера-важковаговика **Сидора Петровича Манюню**... (Білокопитов, 2018: 168); Нічого до пуття не зміг пояснити **Кузькін** і самому лікарю (Білокопитов, 2018: 241); У **Сергія Петровича Кузькіна** з восьмої палати діло йшло на поправку (Білокопитов, 2018: 241); Та не з тих був **Манюня**, хто пасує перед сильним суперником: його так просто не здолаєш (Білокопитов, 2018: 168).

Завдяки тому, що автор досить влучно підбирає найменування персонажам, у читача вже виникає певне уявлення про героя, його риси характеру, вдачу та інколи навіть особливості зовнішності. Таким антропонімам однозначно притаманне яскраво виражене емоційне забарвлення. У текстах письменника були в основному були зафіксовані з негативною семантикою, які виражають зневажливе ставлення до героя: *Те, що **Віслюк** – затятий бюрократ, / Стоїть всьому новому на заваді* (Білокопитов, 2018: 67); *Послухав **Лиску**, хитру дівку, / І геть постригся під нулівку* (Білокопитов, 2018: 77); *Із самого низу на верхню дорогу виганяє своїх двох корів **Льонька Забіяка*** (Білокопитов, 2018: 159); *Старшина **Петро Прищеп**, важко дихаючи, віддав насоса власнику авто* (Білокопитов, 2018: 189); *Отож, проти вітру зі снігом **Іван Дилда** й пішов* (Білокопитов, 2018: 194); *Головний режисер **Митя Кендюх** мучився-мучився* (Білокопитов, 2018: 145); *А проте на гулянки, проводи чи весілля **Юхима Бабія** завжди запрошували односельці* (Білокопитов, 2018: 239); *Завзятий рибалка **Віктор Володимирович Гиря** розповів історію з власного досвіду* (Білокопитов, 2018: 266).

Таким чином, літературно-художні антропоніми цієї групи стилістично марковані та емоційно навантажені, а також характеризують персонажа за його індивідуальними ознаками:

- 1) зовнішністю – **Іван Дилда** (Білокопитов, 2018: 194), **Манюня** (Білокопитов, 2018: 168), **Митя Кендюх** (Білокопитов, 2018: 145), **Віктор Володимирович Гиря** (Білокопитов, 2018: 266);
- 2) подібністю із тваринним світом – **Віслюк** (Білокопитов, 2018: 67), **Лиска** (Білокопитов, 2018: 77);
- 3) вчинками й переконаннями – **Кузькін** (Білокопитов, 2018: 242), **Юхим Панасович Бабій** (Білокопитов, 2018: 238);
- 4) за характерною ознакою поведінки – **Льонька Забіяка** (Білокопитов, 2018: 159), **Петро Прищеп** (Білокопитов, 2018: 189);
- 5) іншими асоціаціями – **Лишахвайка** (Білокопитов, 2018: 171).

Досить часто ім'я в художньому творі викликає особливі емоції, набуває експресивного забарвлення та максимально уявляє персонаж. Наприклад, М. Білокопитов вдається до характеристики героїв за допомогою зменшено-пестливих форм імен: *Привіт, **Олежку!** Я – на мить, проїздом...* (Білокопитов, 2018: 12); ***Мишко**, повернись, грізно цитькнув* (Білокопитов, 2018: 155); *Чи **Грицько** начаклував, зараза?! (Білокопитов, 2018: 194); **Але Сергійко** не переймався страхом з цього приводу* (Білокопитов, 2018: 223); ***Сергійко** крутився поруч, дослухаючись до розмови* (Білокопитов, 2018: 223); *Через хвилину **Сергійко** вже був у ванній кімнаті* (Білокопитов, 2018: 224); *З того часу цю процедуру **Сергійко** робив по кілька разів на день* (Білокопитов, 2018: 224).

Активне використання таких імен свідчить про вмиле використання письменником словотвірних засобів та про ставлення автора до своїх персонажів: *Ну, знаєш сам, як це буває, **Олежку**...* (Білокопитов, 2018: 12); *І сказав йому **Левко** / Тихо і культурно* (Білокопитов, 2018: 40); *Так ось, **Сашико**, що я тобі зараз розкажу* (Білокопитов, 2018: 137); *А-а зараз моїй **Оленці** шістнадцять* (Білокопитов, 2018: 137); *А ти, **Сашико**, любиш рибалити?* (Білокопитов, 2018: 138); *Ні кохана дружина **Маруся**, ні гості не знали про цей похід* (Білокопитов, 2018: 195).

Відтінок пестливості характерний і для скорочених форм: *Бідолашна **Катя** ледь ногами встигає перебірати за короною* (Білокопитов, 2018: 159); ***Катя** завбачливо випускає з рук мотузку* (Білокопитов, 2018: 160); *І ось у **Жені** з'явилася сестричка* (Білокопитов, 2018: 197).

Проте фіксуються і згрубілі форми антропонімів, що утворилися за допомогою омонімічного суфікса -к-: *А пам'ятаєш **Вітьку** із Чугуєва?* (Білокопитов, 2018: 12); *Зацікавлено вже зирка на сусідську **Надьку*** (Білокопитов, 2018: 51); *Хоч би того недоумкуватого **Васька**, що у вокзальному буфеті ошивається, не принесло сюди зараз* (Білокопитов, 2018: 135); *Як летить **Петько** вулицею на своєму «Дніпрі» з коляскою – бережіться кури!* (Білокопитов, 2018: 136); *Гостроязика тітка **Валька*** (Білокопитов, 2018: 152); *А **Галька** з Петром ніяк не добалакають* (Білокопитов, 2018: 161); *Сидить їхня шістнадцятка **Олька** – уся бліда, аж синювата* (Білокопитов, 2018: 218).

Завдяки використанню антропонімів-експресивів (здрібніло-пестливі та згрубілі форми) у гумористично-сатиричних текстах створюється відповідне емоційне навантаження.

Невеликою групою антропонімів представлені у творах автора прецедентні імена, що співвідносяться з відомим денотатом, виражають узагальнене значення, що базується на зв'язках між ім'ям та відомою людиною. І. Хлистуєн вказує на прийом уведення імені відомої особи в метафоричний чи алегоричний сюжет, нерідко саркастичний (Хлистуєн, 2015: 390).

Прецедентні власні імена за допомогою контрасту між загальновідомим прізвищем та діями персонажа досягають високої карикатурності: *Та я би дав чотири фори **Фрейду**, / Хоча про **Фрейда** і не чув тоді* (Білокопитов, 2018: 23); *І хоч **Папа Римський** язик не вивчав, / Ні мама **Тереза**, ні **Леннон**...* (Білокопитов, 2018: 35); *Є циркуляр відомий, в формі байки, / Підписаний ще **Глібовим Л.І.*** (Білокопитов, 2018: 67); *Нема **Драча** – втопився нині, / Зник у йорданським вирі хвиль...* (Білокопитов, 2018: 84).

Крім того, прецедентні антропоніми виявляють гумористичний підтекст, коли їх уводять у художні засоби, найчастіше це порівняння: *Та попри підступну тимчасовість, / Віддано сатирою грішу / Наче **Нестор** літописну повість, / Я її увічнити спішу...* (Білокопитов, 2018: 31); *Словом, вимелося з нього, що було потворним, / Став він як **Еней-троянець** – парубком моторним* (Білокопитов, 2018: 52).

У сатирично-гумористичних текстах письменника було зафіксовано прізвище відомого митця, яке обігрується за допомогою поділу частин одного антропоніма між двома героями: *Йї домоглись, щоб Жан із П'єром – голубочки любі / Проживали один з одним у законнім шлюбі* (Білокопитов, 2018: 50).

Для досягнення ілюзії правдивості, достовірності описуваних подій автор зобов'язаний дібрати персонажам реальні імена. Структура власних особових іменувань персонажів більшою чи меншою мірою мусить бути орієнтована на реальну антропонімію, точніше, на знання її мовним колективом (Белей, 2002: 11): *Запорізький письменник Костянтин Сушко задав красномовний випадок на цю тему з власної практики* (Білокопитов, 2018: 272); *Ось у цей перехідний період і трапилося те, про що розповів Костянтин Іванович* (Білокопитов, 2018: 272).

Такі антропоніми називають конкретних людей з оточення письменника, його особистих знайомих та друзів: *Володимир Григорович частенько навідувався до мене в гості* (Білокопитов, 2018: 226); *Відразу зрозуміли, що такий привіт міг залишити тільки Володимир Юдін* (Білокопитов, 2018: 227); *Моя дружина – Любов Петрівна – була свідком такої сценки* (Білокопитов, 2018: 257); *Моя добра знайома й колега по роботі в редакції Рита Олександрівна Гоцуля успішно склала екзамен і отримала посвідчення водія-любителя* (Білокопитов, 2018: 260).

Згадує письменник і запорізьких гумористів, з якими його поєднують як спільні інтереси, так і дружба: *Із Володимиром Григоровичем Юдіним нас пов'язувала тривала дружба* (Білокопитов, 2018: 224); *Тобто, Володимир Юдін був мені й другом, і першим серйозним рецензентом та критиком і, можна сказати, – наставником* (Білокопитов, 2018: 225); *І я вдячний долі, що звела мене з такими людьми, як Юдін і Чубенко* (Білокопитов, 2018: 228); *Володимир Аврамович – чудовий гуморист і, знову ж таки, визнаний автор експромтів* (Білокопитов, 2018: 228); *Маю всі книги Чубенка з його автографами* (Білокопитов, 2018: 228); *Маючи таких учителів, як Володимир Григорович Юдін, Володимир Аврамович Чубенко та й інші старші письменники, мені гріх було б не набратися від них досвіду, зокрема, в написанні експромтів* (Білокопитов, 2018: 230).

5. Висновки

Отже, невичерпним джерелом комічного в сатирично-гумористичних текстах М. Білокопитова є літературно-художні антропоніми. Власні імена у збірці «А Вічний Час неспіхом тече...» проаналізовано з функційно-стилістичного аспекту, було зафіксовано дві групи літературно-художніх антропонімів: стилістично-нейтральні та стилістично-марковані. Антропоніми в гумористичних творах автора можуть функціонувати як особливі тропи, які здатні набувати ознак художніх засобів. Більшість імен персонажів експресивні і використовуються автором як оцінювально-характеризувальні. Вони допомагають схарактеризувати героя, вказують на його особливі риси. Використовуючи в текстах реальні антропоніми, письменник переконує читачів у достовірності описуваних подій. Антропоніми досить яскраво та образно відтворюють індивідуальні риси конкретного героя, його характер, влучно змальовують зовнішність персонажа, передають ставлення до нього автора та інших героїв. М. Білокопитов за допомогою власних імен у своїх текстах вдало поєднує сатиру, сарказм та іронію.

Література:

1. Белей Л.О. Нова українська літературно-художня антропоніміка : проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 176 с.
2. Білокопитов М.Г. А Вічний Час неспіхом тече... Запоріжжя : Дике Поле, 2018. 280 с.
3. Вегеш А. Народний гумор у літературно-художніх антропонімах сатиричних творів Михайла Трайсти. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate*. Bucuresti, 2019. S. 343–354.
4. Горбач О.С. Ономастикон українських сатирично-гумористичних текстів кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2017. 20 с.
5. Доценко М.В. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2018. С. 50.
6. Кричун Л.П. Функції антропонімів у сучасному українському сатиричному романі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кіровоград, 1998. 17 с.
7. Кузьмич О.Я. Мовні засоби творення комічного в українській прозі кінця ХХ століття – початку ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2015. 217 с.
8. Малуґа Н.М. Актуалізація генетичної словотвірної структури літературно-художнього імені (на матеріалі сатиричного роману Олега Чорногуза «Претенденти на папаху»). *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2016. Вип. 15. С. 186–204.
9. Мариненко І.О. Специфіка антропонімної суфіксації у сатиричному тексті. *Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича. Слов'янська філологія*. Чернівці, 2007. Вип. 356-359. С. 321–325.
10. Михайлов В.Н. Собственные имена персонажей русской художественной литературы XVIII и первой половины XIX вв., их функции и словообразование : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Москва, 1956. 20 с.
11. Мороз О.А. Оними в художньому дискурсі Макса Кідрука (на матеріалі роману «Твердиня»). *Вісник Донецького національного університету. Гуманітарні науки*. 2015. №1–2. С. 167–172.
12. Селіверстова Л.І. Ономастикон у поетичному ідіолекті Яра Славутича : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2003. 19 с.
13. Хлистуґ І.В. Функціонування антропонімів у художній мові поетів Київської школи. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Філологічні науки*. Кіровоград, 2015. Вип. 138. С. 389–392.

References:

1. Belej, L. O. (2002). *Nova ukrajinsjka literaturno-khudozhnja antroponimika : problemy teoriji ta istoriji*. [New literary and artistic anthroponymy: problems of theory and history]. Uzhghorod [in Ukrainian].
2. Bilokopytov, M. Gh. (2018). *A Vichnyj Chas nepospikhom teche...* [And Eternal Time passes slowly...]. Zaporizhzhja : Dyke Pole [in Ukrainian].
3. Vehesh A. (2019). Narodnyi humor u literaturno-khudozhnikh antroponimakh satyrychnykh tvoriv Mykhaila Traisty. [Folk humor in the proper names of the literary heroes of the satirical works by Mykhailo Traista]. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate*. (pp. 167–172). Bucuresti [in Ukrainian].
4. Ghorbach, O. S. (2017). *Onomastykon ukrajinsjkykh satyrychno-ghumorystychnykh tekstiv kincja XX – pochatku XXI stolittja*. [Onomasticon of Ukrainian satirical and humorous texts of the late XX – early XXI century]. Extended abstract of candidate's thesis. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
5. Dotsenko, M. V. (2018). *Poetonimika modernistskoi ta postmodernistskoi prozy*. [Poetonymics of Modernist and Postmodernist Prose]. Candidate's thesis. Vinnytsia [in Ukrainian].
6. Krychun, L. P. (1998). *Funkciji antroponimiv u suchasnomu ukrajinsjkomu satyrychnomu romani*. [Functions of anthroponyms in the modern Ukrainian satirical novel]. Extended abstract of candidate's thesis. Kirovohrad [in Ukrainian].
7. Kuzjmych, O. Ja. (2015). *Movni zasoby tvorennja komichnogho v ukrajinsjkij prozi kincja XX stolittja – pochatku XXI stolittja*. [The linguistic means of the creation of comic in the Ukrainian prose the end of XX century – beginning of XXI century]. Candidate's thesis. Lucjk [in Ukrainian].
8. Maliuga, N. M. (2016). Aktualizatsiia henetychnoi slovtovirnoi struktury literaturno-khudozhnoho imeni (na materiali satyrychnoho romanu Oleha Chornohuza «Pretendenty na papakhu»). [Actualization of genetic word structure in literary name (on the material of the satiric novel by Oleg Chornoguz «Papakha Applicants»)]. *Filolohichni studii: Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu* (Issue 15), (pp. 186–204) [in Ukrainian].
9. Marynenko, I. O. (2007). Specyfika antroponimnoji sufiksaciji u satyrychnomu teksti. [Specificity antroponimnoyi suffixation in satirical text]. *Naukovyj visnyk Cherniveckogho universytetu imeni Jurija Fedjkovycha. Slov'jansjka filologhija* (Issue 356–359), (pp. 321–325). Chernivci [in Ukrainian].
10. Mihajlov, V. N. (1956). *Sobstvennye imena personazhej russkoj hudozhestvennoj literatury XVIII i pervoj poloviny XIX vv., ih funkcii i slovoobrazovanie*. [Proper nouns of characters of Russian literature of 18th and first half of 19th centuries, their functions and word formation]. Extended abstract of candidate's thesis. Moskva [in Russian].
11. Moroz, O. A. (2015). Onimy v khudozhnomu dyskursi Maksa Kidruka (na materiali romanu «Tverdynia»). [Onyms as components of artistic discourse of a Maks Kidruk (on a base of a novel «Tverdynia»)]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Humanitarni nauky*. (Issue 1–2), (pp. 167–172) [in Ukrainian].
12. Seliverstova, L. I. (2003). *Onomastykon u poetychnomu idiolekti Jara Slavutycha*. [Onomasticon in the poetic idiolect of Yar Slavutych]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
13. Khlystun, I. V. (2015). *Funkcionuvannja antroponimiv u khudozhnij movi poetiv Kyjivskoj shkoly*. [Functioning of anthroponemes in fiction language of Kyiv school poets]. *Naukovi zapysky Kirovohradsjkogho derzhavnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Filolohichni nauky* (Issue 138), (pp. 389–392). Kirovohrad [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.07.2021
The article was received 15 July 2021